

BORBÁS LÁSZLÓNÉ
Fehérgyarmat

A mesélő der — die — das, avagy játékos módszerű német nyelvi képzés az óvodás- és kisiskoláskorban

Nyelvoktatásunk újabb és újabb lehetőségeit tárja az idegen nyelvvel megismerkedni s majdan elsajátítani akarók számára.

Szakembereink, pedagógusaink — felismerve azt a sürgető társadalmi igényt, hogy jelenkorunkban és a jövőt illetően elengedhetetlenné vált egy vagy két (esetleg több) idegen nyelv ismerete — egy olyan nemes cél és feladat szolgálatába szegődtek, mely naprakész leleményt és szívósságot követel.

Iskolánk előzetes felmérés alapján indította el a város óvodáiban (középső és nagycsoportokban) a német nyelvű játékos módszerű alapozást.

E nyelvi előkészítés az alsó tagozat 1. és 2. évfolyamain is indul, illetve folytatódik. A vizválasztó a 3. osztály, melyben a legrátermettebb, tehetséges gyermekek számára elkezdődik a szakosított tantervű nyelvoktatás. A többiek számára is természetesen folytatódik, ám kevesebb óraszámban és anyaggal.

Mégis miért tolódott ki a nyelvi képzés a még 5—6 éves kicsik csoportjaira? Hogy miért épp ennél a korosztálynál látom a leoptimalisabb motiváló-előkészítő időszakot? Vegyük sorra mindazokat a tényezőket, melyek a megfigyelések és tapasztalatok hátterében bizonyítják, hogy már az óvodásnak is „mesélhet” a der—die—das.

Ez a periódus egy átmeneti korszaknak mondható: túl vannak az „igazi” kisgyermekkoron, de még nem iskolások. Egyre önállóbbak, értelmesebbek és ügyesebbek lesznek, miközben „felkészülnek” az iskolai életformára. Tele vannak kíváncsisággal, rákérdeznek a környező világ megannyi jelenségére. „Miért?” — korszakuk hű kifejezői Hárs László alábbi sorai:

„Hogyha nyár van, hol a tél?
Egész télen hol a nyár?
Mikor nem fúj, hol a szél?
És hogyha fúj, hova száll?”

(Hárs László: *Miértek és hogyanok*)

Éppen az érdeklődésük ad alapot ahhoz, hogy igen fogékonyak a számukra élményt adó jelenségekre. A nyelvtanítás terén az alapvető fontosságúnak tartott *érdeklődés és fogékonyság* adott.

Másik tényezőnk a *beszéd*. Miután a gyermek érzékszerveivel megismerte a tárgyakat, jelenségeket, és ismeri azok neveit, elkezdi tanulni és használni a beszédet. Megérti, amit mondanak neki, s ő is megérteti magát. Így sajátos szókincsvilágával, azaz a beszéddel is irányítható lesz.

Sugárné dr. Kádár Júlia: A beszédfejlődés útjai c. művében a következőket írja:

„Nincs általában „jó” beszélő vagy „rosszul” beszélő csoport, hanem a gyerekek csoportonként más sajátos kommunikációs tapasztalat és beszédgyakorlat nyomán különböző úton és ütemben jutnak el a beszédfejlődés „iskolára kész” szintjéhez.”

Mivel igen nyitottak az őket érő élményekre, emocionális hatásokra, így szinte észrevétlenül képesek az új befogadására s *emlékezetbe* vésésére.

Nem feledkezhetünk meg arról a jellemző tevékenységi formáról sem, melyben összehangolódnak és bizonyítást nyernek a gyermek életkori sajátosságai, ez a *játék*.

Varga Domokos: Kölyökkóstolgotó c. könyvében a következőket írja a gyermeki játékról:

„Minden jó játék valami módon az életre készít fel: olyan képességeket fejleszt ki a gyerekekben, amiknek esetleg vén koráig hasznát veheti. ... De ami a legfontosabb a jövőt illetően: minden játék megköveteli a testi vagy szellemi nekirugaszkodást, a győzelmi vágyat, s vele együtt azt is, hogy semmiféle vereséget ne fogadjunk el véglegesnek.”

A játék viszont szorosan kötődik az óvodás értelmi képességei, érzelmei, fantázia-világa mellett a gyermek mozgásészségéhez is.

Nyelvi foglalkozásainkat természetesen a közös játékra, a közös mozgásra, az érdeklődésüket kiváltó gazdag, sokszínű szemléltetőanyagra (elsősorban tárgyi szemléltetés), cselekedtetésekre (inszenálás) kell alapoznunk.

Nem véletlenül hangsúlyoztam a „közös” elnevezést, hiszen az 5—6 éves gyermek, illetve a kisiskolás egyre inkább nem elégszik meg az egyéni játékkal még csoportban sem. Együttes tevékenységre vágyik.

A foglalkozásokra vonatkozó meglátásaimat így sommázzhatom: Az idegen nyelv oktatásának eredményessége érdekében az 5 éves kortól induló játékos módszerű foglalkozások bevezetése indokolt. Összejöveteleinket kiscsoportos keretben (10—15 fő), épp a már említett közösségi, szociális érésük miatt, vezessük heti, legalább 3—4 alkalommal (akár az óvodai „kötelező” foglalkozásokba ágyazva), maximum 20—25 perces időterjedelemben. (Figyelmüket és kitartásukat ugyanis ettől hosszabb időtartammal nehéz és felesleges lekötöni).

S hogy milyen témák kapjanak helyet játékainkban? Mielőtt részletezném őket, csak annyit dióhéjban, hogy érdeklődésük középpontjában azok a tárgyak, folyamatok kerülnek, amelyek egyéni és társadalmi-gyakorlati tevékenységeik szolgálatában állnak.

JÁTÉKOS NÉMET NYELVŰ FOGLALKOZÁSOK AZ 5—6 ÉVES ÓVODÁSOK, ILLETVE A KISISKOLÁSOK SZÁMÁRA

Foglalkozások száma	Javasolt éves tematika	Javasolt lexikai egységek, mintamondatok, didaktikai játékok, egyéb észrevételek
1.	Népek — nyelvek (anyanyelv—idegen nyelv)	Miért jó, hogy nyelvet/nyelveket ismerünk? Beszélgetés a nemzet és a nyelv fogalmáról...
2.	Vorstellung (Ismerkedjünk egymással!)	Wie heißt du? Ich heiße ... Wer bist du? Ich bin ... (ein Mädchen, ein Knabe)
3—4.	Die Familie (A család és tagjai)	Hier ist die Familie. Die Eltern, die Mutter, der Vater; Die Großeltern: die Großmutter, der Großvater das Kind, die Kinder; die Schwester der Bruder...
5—6.	Köszönési formulák	Guten Morgen! Guten Tag! Guten Abend! Gute Nacht! Hello! Auf Wiedersehen! Tschüß!
7—8.	Die Woche (A hét napjai)	Der Tag, die Woche: Montag, Dienstag, Mittwoch, Donnerstag, Freitag, Sonnabend, Sonntag

Foglalkozások száma	Javasolt éves tematika	Javasolt lexikai egységek, mintamondatok, didaktikai játékok, egyéb észrevételek
9.	Wiederholung Lied: Kommt, wir tanzen...*	Eddigi ismereteink rendszerezése Daltanulás
10—11.	Die Monate (A hónapok)	Der Monat, das Jarh: Januar, Februar, März, April, Mai, Juni, Juli, August, September, Oktober, November, Dezember
12—13.	Der Herbst (Az ősz) (Ősz a parkban)	Es ist Herbst. Es regnet. Gehen wir in den Park! das Blatt, die Eichel, die Kastanie Die Blätter sind schön bunt.
14.	Összel érő gyümölcsök	Die Traube, die Pflaume, die Bione Apfel
15—16.	Színek	Rot, blau, braun, weiß, schwarz gelb, grün
17.	Mondóka a színekről	Blau ist die Pflaume, rot ist die Kirsche, gelb ist die Zitrone, grün ist die Birne...*
18.	Lied: Ringlein*	Daltanulás
19—20.	Was ist das? (Az óvodai vagy otthoni környezet fontosabb tárgyai, játékszerei)	Das Zimmer, das Fenster, die Tür, der Stuhl, der Tisch, die Lampe, das Bett, das Regal, die Puppe, der Teddybär, der Ball, der Baustein, das Telefon Wir sind im Kindergarten.
21.	Wiederholung (ismétlés, rendszerezés)	Ügyességi j.: Ki nevezi meg először és helyesen a felmutatott tárgyat? Memóriajáték: Mire emlékeznek a letakart tárgyak közül? Kakukktójás: tapsolj, ha nem odailő fogalmat hallasz!
22.	Helyviszonyok (Wo ist die Puppe?)	Die Puppe ist: oben, unten, hier, dort
23—24.	Számok 1—10-ig	Did. j.: Zeig mir die 5 (2), (10)
25—26.	Mondóka (kiszámoló)	Eins, zwei — kein Geschrei ...!
27.	Lied (daltanulás)	Ringel, Ringel*
28.	Új játékot tanulunk. (Kalt-warm-Feuer)	Az elrejtett tárgy megtalálása e vezényszavak segítségével
29—30.	Wir zeichnen den Körper (Az emberi test)	der Körper: der Kopf, der Hals, der Bauch, der Arm, die Hand, das Bein, der Fuß
31.	Mondóka az arcról	Punkt, Punkt, Komma...*
32.	Lied	Ich habe einen Hampelmann...*
33.	Wiederholung	Testrészek bemutatása rajzzal, játékokon, egymáson. Nevezzük meg a játékok helyét! (hier, dort...) Korongjáték: színek, számok, gyakorlása Tapsolj annyit, amennyi a szám értéke!
34—35.	Was machen wir im Kindergarten? (cselekvések)	Wir: spielen, lernen, turnen, singen, sprechen deutsch, essen, schlafen...
36.	Mondóka (Egérhívogató)	Maus, Maus! Komm Heraus!
37.	Lied	Nun ist Schluß für Heute...*
38.	Mondóka az esőről	Es regnet, es regnet...*
39—40.	Der Winter (A tél)	Es ist Winter. Es schneit. Wir bauen einen Schneemann. Gehen wir Schlitten fahren!
41—42.	Mondóka a télapóról Ajándékkészítés	„Morgen kommt der Nikolaus...”*

Foglalkozások száma	Javasolt éves tematika	Javasolt lexikai egységek, mintamondatok, didaktikai játékok, egyéb észrevételek
43.	Téli ruházat	die Mütze, die Stiefel, der Mantel, der Schal, der Anorak, die Hose, die Handschuhe
44.	Lied (Dal a hóról)	Schnee, Schnee...*
45.	Wiederholung	Inszenálás Vándorló ceruza: akinél tapsra megáll a ceruza, az hajtja végre a feladatot... Ki gyűjti össze leggyorsabban a csak der-rel, csak die-vel, csak das-szal kezdődő tárgyakat?
46—47.	Am Morgen Das Frühstück	Guten Morgen! Wir stehen auf. Wir gehen ins Bad. Wir waschen uns die Hände, das Gesicht, die Zähne. Wir sind in der Küche, das Butterbrot, die Milch, der Kakao
48—50.	Das Mittagessen Das Abendessen	Guten Appetit! die Suppe, Fleisch mit Kartoffeln... Ich esse Gemüse gern. Wasser, Limo der Käse, die Wurst, die Butter, das Ei Bitte eine Scheibe Brot!
51.	Asztalterítés	der Teller, die Gabel, der Löffel das Messer, das Glas, die Vase
52—53.	Wir gehen einkaufen (Játsszuk el a bevásárlást!)	Wir kaufen Butter, Mehl, Brot, Zucker, der Korb Wir zahlen. KASSE
54.	Wiederholung (bevásárlás, asztalterítés)	megnevezett tárgyakkal, sorrendiséggel
55—56.	Die Straße	in der Stadt, spazierengehen, fahren, der Zebra-streifen, die Haltestelle, das Haus, die Häuser der Autobus, der Obus, der Wagen, das Fahrrad...
57—58.	A közlekedés szabályainak megfigyelése sétáink során	Bei Rot—bleib stehen! Bei Gelb—warte! Bei Grün—kannst du gehen!
59—60.	Lied (daltanulás)	Liebe Schwester*
61—63.	Der ZOO (Vadállatok)	der Käfig, der Elefant, das Zebra, das Kamel, der Seehund, das Nilpferd, der Bär, der Löwe, der Tiger, der Leopard, der Affe
64—65.	Wiederholung (Wir spazieren durch den ZOO)	Séták; bábjátékok, állatfigurák készítése
66—67.	Die Haustiere (Háziállatok)	der Hund, die Katze, der Hahn, der Ochse, die Kuh, die Gans, die Ziege, der Hase, die Henne, das Pferd
68—69.	Berufe, Handwerke (Néhány foglalkozás)	die Kindergärtnerin, die Lehrerin, die Verkäuferin, die Näherin, die Friseurin, der Lehrer, der Doktor, der Verkäufer, der Schuster, der Tischler
70—71.	Der Fasching (Farsangolás)	Wir halten Fasching! die Maske (álarckészítés)
72—73.	Mondóka a családról	Ich heiße Klaus...*
74—75.	Wiederholung	Didakt. j.: egy báb utasít: Gib mir etwas essen! Was kann ich essen? Hangjáték: mondj olyan tárgyat, mely a hallott hanggal kezdődik! (le is rajzolhatjátok) Amerikából jöttünk, mesterségünk címere... (mutogatásra)

Foglalkozások száma	Javasolt éves tematika	Javasolt lexikai egységek, mintamondatok, didaktikai játékok, egyéb észrevételek
76—77.	Der Frühling (A tavasz)	Es ist scheint. Die Blumen blühen.
78.	Lied	Kukukuck, Kukukuck...*
79.	Lied	Im ZOO*
80.	Rajz a húsvéti nyusziról	Ein großer Ball...
81—83.	Die Schule	die Schultasche, die Tafel, die Bank, die Klasse, das Heft, die Füllfeder, der Bleistift, das Buch, Stundenplan Wir lerner, singen, turnen, schreibe antworten, fragen...
86—88.	Die Kleidung	der Junge, das Mädchen, der Kleiderschrank, der Anzug, das Hemd, die Hose, der Mantel, der Rock, das Kleid, die Bluse, die Schuhe
89.	Ruhavásárlás	Szerepjátékok
90.	Öltöztessünk babát!	
91—92.	Wir spielen gern...	das Puppenzimmer der Puppenwagen der Roboter, der Ball, die elektrische Eisenbahn, das Tischtennis, die Burg, das LEGO-spiel, das Flugzeug
93.	Der Sommer (nyár) (Es ist warm Es scheint)	Es ist warm. Es scheint.
94—96.	Wiederholung	

Megjegyzés: A *-al jelölt mondókák és dalok Rónaháti Sándorné: Wer rodelt mit dem Bügeleisen? c: könyvéből valók.

A nevelő saját belátása, elgondolása alapján elhagyhat a lexikai anyagból, illetve bővítheti is azt.

Befejezésül Takács Zsuzsa kedves soraival kívánok valamennyi kollégának, pedagógusnak további eredményes és kitartó munkát, élnitudást a tanári szabadság, az innováció adta lehetőségekkel!

Takács Zsuzsa: Óvodások

Körbejárnak, körbe,
leülnek a földre,
visszafele elindulnak,
feleúton megfordulnak.
Felállnak a földről,
kiállnak a körből,
Kiabálnak, ki-be járnak,
megfordulnak, visszaállnak.
Dombon törik a diót.

IRODALOM

- Rónaháti Sándorné—Katona Cecília: Wer rodelt mit dem Bügeleisen? Tankönyvkiadó. Budapest, 1988.
Sugárné dr. Kádár Júlia: A beszédfejlődés útjai, beszédfejlesztés az óvodában. Tankönyvkiadó. Budapest, 1986.
Dr. Szabó Pál: A játéktól az iskoláig. Kossuth Kiadó, 1984.